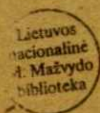
JUOZAPAS HERBAČEVSKIS

KUR EINI, LIETUVI?

VILNIUJE
AUTORIAUS LĖŠOMIS
1919.

„ŽAIBO“ SPAUSTUVĖ VILNIUJE

Įžanga.

Jau laikas pasakyti mūsų tautai grynos teisybės žodis. Nes mūsų tauta staiga atsirado pavojuje.

Begaudydami nepriklausomos viešpatijos miražą mes, šviesuoliai, užmiršom apie liaudį, apie tautą, nors vardan tautos labai aukštai kalbame, tik patys save omenyje turėdami.

Žinoma, Lietuvos nepriklausomybės problema tai vien tik mūsų šviesuolių užduotis; socijalinis (duonos) klausimas tai liaudies užduotis.

Mes galime pasakyti: „Būt ar žut!“ Bet liaudis — ar taip pasakys, ar pritars mums pavojaus valandoje?...

Mes, šviesuoliai, atstovaujam Lietuvos ideją; liaudis — gi atstovauja materijalinio gyvenimo ideologiją.

Argi mums pasiseks mūsų tikslą sujungti su liaudies gyvenimo tikslu?

Vargu...

Nes mūsų autoritetas bus dar ilgai mažesnis už svetimųjų autoritetą, o duonos ir finansų klausime stebuklų nepadarysim....

Politikos užduotis: ne save, bet tautą iškelti, apginti. „Kas man iš laisvės, jeigu toj laisvėje man blogiau, negu nelaisvėje“— taip pasakys kiekvienos tautos liaudis, jeigu jos atstovai nemokės būti apginėjais...

Mūsų tauta pavojuje. Nejaugi mes manom, kad nors su velniu susibičiuliavę tautą apginsim, išgelbėsim? Piktadariais būsim, jeigu taip manysim...

Reikia mokėti atrasti **realinio** gyvenimo takas...

O mes dar vis svajojam.

Geidžiam turėti laisvės rūmą, bet dar nežinom, kaip tas rūmas statyti.

Trokštam nepriklausomos Lietuvos, bet dar **reališkai** suvis neišmanom, kaip toji nepriklausomybė reikia tvarkyti...

Dar vis svajojam pasididžiavimo miražu. Dar vis laukiam, kad mums kas nors iš tarpo didžiūnų vardan „meilės artymo" padėtų.

Pilni abstrakcijų mažai teturim grynai reališko apsišvietimo ir susipratimo. Bene bus tai Rusų demokratiškos ideologijos įtekmė — hypnoza... Daug negatyvizmo, mažai pozityvinio darbo...

Besvajodami apie „Lietuvos didenybę ir didvyrybę" suvis užmiršom, kuom auga, kuom augti gali tikra Lietuvos didenybė. Dar pirm kovos laikų nebenorėjom suprasti, kad tautos didenybę tveria **kultūros** (plačioje to žodžio prasmėje) galybė. Veltui Vydūnas mus ragino—veltui! Veltui žymiausieji mūsų rašytojai ir veikėjai pasišventė!... Tiesa, buvo labai, labai sunkios aplinkybės. Vienok negalima pateisinti vienpusiškumo mūsų pirm kovos laikų gyvenimo. Vien tik politikavom—ir tai dar siaurai, diletantiškai. Užmiršom apie tuos, kurie mūsų kultūrą galėjo, norėjo tverti! Net juos atstūmėm — kaipo tuos, kurie „juodam darbui netinka"... Šiandien jų dalis tarnauja svetimiems, nes tėvynėje sunku jiems buvo gauti duonos kąsnį. Štai dėlko mes šiandien kultūroje atstovaujam **provinciją**, nors politikoje norim būti „paryžiečiais"... Mūsų kultūra nebeturi **savystovybės**, o mes nežinia kuom didžiuojamės politikos dalykuose. Iš kultūriško atžvilgio mes **uodega** trijų kultūrų (judeo — rusiškos, lenkiškos ir vokiškos). Veltui didžiuojamės sutvėrę mūsų „originalinę" kultūrą! Ir su kokia kultūra įžengsim Vilniun per Aušros Vartus Lenkų kultūrą apgalėti?...

Be kultūros savystovybės negalima sutverti tautos nepriklausomybės.

Ne gana **norėti,** bet reikia dar **mokėti ir galėti!...**

Mes norim gražaus dalyko—tas aišku. Bet ar mokam tąjį gražų dalyką atsiekti, apturėti?...

„Būti ar žuti"—teatre tai labai gražiai skamba. Bet gyvenime? Daugiau šalto proto.

Gerai, žūsim vardan mūsų svajonės! Bet kas bus su mūsų tauta be šviesuolių, kurie nereikalingai (teatro dramai) pasišvens,

save pražudys? Kas mūsų tautą auklės, kas jai švies, kas jai vadovaus?! Ugi svetimtaučiai savo dievukų garbei!

Čia mūsų tautiškos politikos geneza—šaltinis...

Supraskit mane, mano broliai šviesuoliai!

Jūs galite pasišvęsti, bet tauta ar gali, ar privalo taip daryti? **Ji nori gyventi!** Nereikalaukit nuo tautos (ypač liaudies) teatralinio heroizmo... Ludendorfas reikalavo iš Vokietijos viršžmoniško heroizmo: ir kuom tas pasibaigė?...

Jūs man atsakysit: **Kam Lietuva reikalinga, tas Lietuvą ir gelbės!**

Velniui Lietuva visados reikalingiausia.

Dėkitės tada su velniu, kad ant savo pastatyti!...

Bet tai ne politika: tai proto sumišimas.

I.

Lietuvos šio laiko padėjimas.

Kovos laike politikos bei diplomacijos dalykuose prasikalto žymiausieji žymiausių tautų išrinkti atstovai. Todėl ir ne manau čia kaltinti Lietuvių tautos atstovų už tai, kad jie nebuvo išmintingesni už išmintingiausius...

Vienok ramiai galiu juos kaltinti už tai, kad jie sumonopolizavo savo koterijoje tautišką politiką, apžiojo viską ir ne prileido prie rimto bendro darbo tų visų, kurie jiems išrodė „lenkofilais" ar „neblagonadežnais". Sutvarkė atstovybę ne pagal asmenų vertybės, bet pagal „partijų rakto..." Ir dar už tai juos galiu kaltinti, kad jų didžiuma buvo (ir dar yra) po kenksminga anti-lenkiška įtekme „kaimyno" politikos ir tokiu būdu palengvino Lenkams sukurti prieš Lietuvą Koalicijos nepasitikėjimą... Gal ir geros (bet silpnos) valios, bet politiški diletantai (didžiuma)—be jokios politiškos **kultūros** vyrukai, pasitikėdami vien tik „giliukiu", apsiėmė vardan tautos **kvotimus** laikyti—pertikrinti, kad jie subrendę Lietuvos nepriklausomybę statyti, tverti... Už tai ir pralošė kvotimus Paryžiuje!

Anti-lenkiška mūsų atstovų Paryžiuje politika labai daug Lietuvai negero padarė. Nes kaip-gis? Tartisi su Vokiečiais, kurie medžiagiškai Lietuvos liaudį vos nesunaikino; tartisi su Rusais, kurie Lietuvos dvasią supurvino... Tokia politika buvo **gera**!.. Bet tartisi su Lenkais—anaiptol, šalin! Ar-gi tai ne kvailybė iš grynai politiško atžvilgio? Kalbėti viešai (demonstratyviškai) rusiškai ir vokiškai, by tik ne lenkiškai! Ir dar drysti, taip darant, reikalauti nuo Vilniaus Lenkų, kad prisipažintų Lietuvos piliečiais! Ar-gi tai ne kvailybė?

Tai vaikų, o ne suaugusių vyrų politika!..

Žinoti, kad Francūzija visuomet Lenkiją remia, ir drysti anti-lenkiškumą manifestuoti! Ataduoti Lietuvą (1917 m.) Vo-

kiečių kaiseriui, o šiuo laiku ne norėti susitarti nei su Pilsudskiu tomis pačiomis, kaip su kaiseriu, sąlygomis!.. Sveiko proto žmogus tokios politikos išties nebegali suprasti.

Todėl ir pralošta kvotimai Paryžiuje.

Todėl Lietuvos tauta staiga ir atsirado pavojuje!..

Šiandien jau reikia gelbėti tauta.

Mūsų politikai svajojo, sapnavo.

Keistai suprato Wilsono ideologiją, kurios prasmė: kiekviena maža tauta gali pati save nusistatyti, **jeigu** turi ar tai medžiagišką (ekonomišką), ar tai kultūrišką, ar tai militarišką (karišką) **jėgą—galybę, — jeigu** moka savimi valdyti! Jėgų bandymu mažos tautos tegali apturėti tą, ko geidžia. Mūsų gi politikai suprato Wilsoną taip, kad **dykai** (be aukos) Lietuva apturės viską, ko tik ji geīdžia! Ir apsiriko... Teoretiškai svarstant, kas kenktų milioneriui, jeigu jis vargšui duotų 1000 rb. Bet praktiškai?.. Politikoje reikia apturėti „kreditas“ ar tai kultūriškai-morališką, ar tai ekonomiškai-pramonišką, ar tai galų-gale karišką!.. Nes kam-gi vargšė-tauta reikalinga jau taip labai, kad milionieriai privalytų susimylėti?.. „Reikalinga Lietuva? griebk ją už sprando!“—tokia šiandien politika.

Dar keisčiau mūsų tautiškos politikos atstovai suprato Anglijos politiką. Anglija savo laiku **bandė** Lietuvos „tereną“, ar tinka jos „bizniui“. Lietuvius tik viliojo tuščiais sumanymo žodžiais; nei jokio ženklo mums ne davė pasitikėti, kad ji tikra mūsų „globėja“... Jai rūpi Rusija. Persitikrinus, kad Lietuvos nepriklausomybė daug aukso svarų ją kaštuos, atšalo nuo Lietuvos ir šiandien jau „kitaip mano...“

Kas link Suvienytų Valstijų Rytų Amerikos, tai jos nesimaišo į tą dalyką.

Ir šiandien kas yra su mumis?

Tik tyromis akimis pažvelkim į teisybę!

Vokiečių nenugalėta galybė kyla augštyn. Rusų viešpatija atgija. Vokietija jau paduoda ranką Rusijai bendrą tikslą atsiekti. Lenkija, kuriai gresia Vokietijos ir Rusijos pavojus, bijodama, kad jos priešai neužimtų Lietuvos, priversta bus mūsų tėvynę „okupuoti“—kariškai užimti, jeigu nesusitarsim...

Iš visų pusių Lietuvai gresia pavojus. Visiems Lietuva „reikalinga“. O prietelių, globėjų Lietuva nebeturi...

Kas daryti?

Grynai nepriklausomoji Lietuva pavojuje.

Už klaidas mūsų politikos atstovų priversta bus mokėti mūsų tauta, mūsų liaudis!..

Lietuva tapo **medžiaga** ar Vokiečių, ar Rusų, ar Lenkų politikos **ideologijai**!

Kas daryti?

Su kuom tartisi, by tik rasti išėjimo taką?

Apie tai toliau.

II

Ar galimą atsiekti tikrą Lietuvos nepriklausomybę.

(Federacijos klausimas)

Esmi persitikrinęs, kad gryna Lietuvos nepriklausomybė šiandien neįvykdomas dalykas.

Man liūdna, bet meluoti niegaliu.

Kodėl? Pasistengsiu išaiškinti.

Lietuvos geografiškas padėjimas yr toks, kad dėlei ekonomiškų ir dėlei politiškų priežasčių ji yra kaimynams neapsakomai reikalinga. Vokiečiams reikalinga kaipo **ryšis** su Kurliandijos baronais ir su Rusais. Rusams reikalinga kaipo ryšis su Vokiečiais ir dėlei savo pajūrio su upėmis ir uostais. Lenkams-gi, kurie negavo nuo Koalicijos jūros, Lietuva labiausia reikalinga. Koks tada išėjimas? Kyla federacijos klausimas. Lietuvos, Latvijos ir Estonijos federacija, jejgu ir galėtų įvykti, vistiek būtų per silpna priešams atsiremti. Bet ir ta federacija šiandien vargu atsiekiama.—Latvių tauta suskaldinta į Vokiečių (baronai), Rusų (bolševikai) ir Lenkų šalininkus; dėlei to dar nežinia kas su Latvija bus. Kas link Estonijos tai be baisios kovos su Rusija Estai nepriklausomi ne bus...

Lietuva tebelieka viena — našlė...

Sau viena mūsų tėvynė šiandien nei jokiu būdu negali gyventi!

Kas daryti?

Ar šiaip, ar taip svarstant, vis prieinam prie vieno klausimo: su kuom iš tarpo mūsų kaimynų dėtisi, tartisi?

Išrišimas federacijoje.

III.

Lietuvos tauta ir Lietuvos valstybė.

Daugelis iš mūsų inteligentijos máno, kad Lietuvos valstybė privalo būti **grynai tautiška** iš etnografiškai lietuviško atžvilgio. Tai mūsų nacionalistai. Jie tikisi, Lenkus ir kitus lietuvybės priešus priversią jų valdžios klausyti.

Toks mánymas — tai didžiausia klaida, tai baisus pavojus pačiai Lietuvos valstybės idejai. Prievartos įrankiais jau nebegalima viešpatauti.

Tad kyla du klausimu: 1) Lietuvos valstybė grynai tautiška (etnografiška); 2) Lietuvos valstybė taikoje su Lenkais sutverta.

Grynai tautiškos Lietuvos sostine Vilnius negalės būti. Lenkai be kovos, nenugalėti, Vilniaus tokiai Lietuvai **niekados** neatiduos!

O tokia Lietuvos valstybė be Vilniaus ar gali kaip reikia gyventi? Žinoma, iš bėdos gali elgetauti po kokio kaimyno „prieglauda"—kaipo autonominis kraštas. Iš ekonominio atžvilgio Kaunas galėtų padaryti didelę konkurenciją Vilniui (jeigu Vokiečiai duos mums Klaipėdą). Vienok mes ne tokios Lietuvos ištroškę — ne tokios, kurią galų-gale Vokiečiai visiškai apžios...

Mes ištroškę Lietuvos su Vilniumi! Kas-gi daryti, kad Vilnius taptų Lietuvos valstybės sostine? Reikia būtinai susitarti, susibičiuliuoti su Lenkų tauta. Jeigu Lietuva norės toliau varyti anti-lenkišką politiką, Vilnių galės gauti tik nugelėjus Lenkiją, su pagelba vieno iš savo galingų kaimynų — ir tai dar vargu... Priešingai, jeigu Lietuva pasiskelbs esanti Lenkijos politišku draugu, Lenkų tautos bičiuliu, tada federacijos tikslu ir būdu Vilnių laimės...

Lietuvos valstybinė politika šiandien stovi ant kryžkelės. Visų kaimynų bijosi. Baimė-gi pagimdė svajonių maniją.

Lietuvos valstybėje Lenkams reikia pripažinti visiškai **lygias** Lietuviams teises taip iš politiško, kaip ir kultūriško atžvilgio — Lenkams reikia paskirti atsakomą skaičių vietų valdžioje ir valdžios įstaigose. Tik ačiū tokiam mūsų pasielgimui Lenkai norės būti Lietuvos piliečiais...

Jeigu toliau varysim politiką prieš Lenkiją, slaptai susitarę su Vokietija, tai Lenkus visiškai nuo savęs atstumsim ir galutinai bus sunku juos perkalbėti, kada mes išsipagirioję norėsim su jais tartisi...

IV.

Vokietija ir Lietuva.

Kiekvienas Lietuvis žino, kas tai buvo, kas tai yra Vokiečiai — Prusokai su savo „kaiseriu“, su savo „kungiu“. Ne privalau aiškinti taip skaudžiai ant mūsų kūno ir sielos „išaiškinto“ dalyko. — Kiekvienas berniukas, kiekvienas piemenėlis Lietuvoje žino geriau už mane, geriau už tuos, kurie savo laiku su „kaiseriu“ tarėsi, kas tai buvo, kas dar šianden yra Vokietys — Prusokas. Vokietys tai pikto genijus — Mefistofelis. Ne be reikalo mūsų liaudis praminė velnią „vokietuku“. Jis mūsų liaudį, mūsų tautą kovos laikuose vos ne sunaikino. Apskelbti visus vokiškų nedorybių dokumentus — tai tokia baisenybė, kad net plikio imaginacijoj plaukai ant jo galvos pasišiaušės....

Žinoma, aš kaipo politikas ne vaduojuosi sentimentu, jausmingumu. Žiūriu šaltai, reališkai. Būtų galima atleisti ir Vokiečiams jų kaltybes prieš Lietuvą, **jeigu**... Ot, tas nelaimingas žodis **„jeigu!“**... Jeigu Vokiečiai išsižadėtų nežmoniško imperijalizmo-militarizmo, ekonomiško ir kultūriško „Drang nach Osten“ (kolionizuoti Lietuvą), jeigu jie šiandien viešai apskelbtų: „nostra culpa“ ir panorėtų politikoje sekti Anglijos „unionizmą“, žinoma tada Lietuviai galėtų su jais ramiai tartisi ir dėtisi. Tokiomis sąlygomis Lietuva susidėjusi federatyviškai su Vokietija taptų **rytų Belgija!**... Bet Vokiečiai to ne daro, ne nori pasitaisyti. Pas juos, juose dar vis viešpatauja Hindenburgo ir Ludendorfo suvieninta dvasia. „V. Dievo išrinkta, nenugalėta tauta, viešpatija“... Dar vis taip jie yra persitikrinę. Kaip-gi su jais dabar tartisi? Liaudis išties revoliuciją pakels, jeigu mūsų valdžia sumanys su Vokiečiais dėtisi! Nes tarp jų ir tarp mūsų **keršto** (Vallenrodo) dvasia... Tai aršiausias mūsų priešas, nes jis mums ne tik mūsų dvasią, bet ir kasdieninę mūsų duoną

norėjo atimti, išplėšti, by tik veikiai stiptumėm ir padarytumėm vietą jų „invalidams“...

Atleisim Vokiečiams tik tada, kada jie savo darbais prirodys, kad jie žmonės, o ne velniukai!...

V.

Rusija ir Lietuva.

Su Rusija, su Rusais keistas dalykas. Nors Rusų valdžia (carizmas) mūsų kultūrą, mūsų dvasią apžiojus smaugė, 40 metams jos plėtojimą sulaikius sudergė, suskaldė, — nors Rusų visuomenės pasauležvalgos nihilizmas mūsų protą aptemdino, — vienok žymi dalis mūsų iteligentijos dar vis pasitiki Rusų t. v. revoliucijos „romantizmu“. Pasibiaurėję „ponišku“ Lenkų demokratizmu, paniekinę A. Mickievičiaus revolucijonizmą (1848 m.), pagerbė Rusų demokratų-revoliucijonierių stovylą ir dar ligi šiai dienai gerbia... Visa nelaimė: Rusų demokratizmo ir radikalizmo įtekmė! Visi žino Lietuvoje, ką davė Rusija Lietuviams. Neprivalau aiškinti jau išaiškintų dalykų (pavyzdin Kudirkos ir kitų raštai). — Privalau tik pabrėžti, kad Rusų demokratizmo dvasia skaldo, silpnina mūsų tautybės dvasią. Nes to demokratizmo „filosofija“ priešinga Lietuvio prigimtam būdui, jo kulturos tikslui... Dar tvirtesnį argumentą duoda ekonomijos klausimas. Ekonomiškai Lietuva, susidėjusi su Rusija, **nieko gero** negali laimėti. — Lietuva skurstų, nes Rusija savo produkcija visados ją majorizuotų, pavergtų...

Nebegalima ilgiau gyventi Rusijos neproduktyvišku, nihilistišku t. v. demokratiškumu, kurį „viešpats“ Trockis taip iškilmingai sukompromitavo, kad net Burcevas tapo „reakcijonierium“. Nuo to tvarto Lietuva privalo ilgiems metems atsiskirti...

Atsakys man kas norint: „Juk Rusija atgis, atsigaivins gražiai, skaisčiai; dar ji gali būti mums labai reikalinga“... Gerai, sutinku. Visaip gali būti. Ir gražiai ir negražiai. Tai pasitikėjimo dalykas. Aš-gi nepasitikiu Rusija. Mano intuicija man liepia tikėti, kad ir atgimusi Rusija bus Vokiečio bernu! Tokie jau Kotrinų ir Petrų Didžiujų „monai“...

Mes neturim laiko laukti skaisčios Rusijos. Mes pavojuje. Mes veikiai privalom išrišti mūsų šios dienos uždavinį.

Tik piktos valios Lietuvis dar šiandien, kada Lietuviai privalo būti gudriais, ne benori žinoti, kad Lenkų demokratizmas su savo negražiomis ydomis palyginant su Rusų demokratizmu mums malonesnis, savo dvasia artimesnis...

Gaila, kad dar viešpatauja idiosinkrazija bendro tikslo dalykuose...

VI.

Lenkija ir Lietuva.

Lenkija! Lenkai! Brrr! Šiurpuliai mane griebia, krato, purto... Brrr! Tragikomedija! Baugu net ir kalbėti... V. Dieve susimylėk ir gelbėk mane! Duok man įkvėpimą, kad galėčiau iš tos tragikomedijos kaip nors išsipainioti tyras ir nesuteptas šmeižimu, būk esmi „papirktas pardavikas“... Brrr! Baugu man!...

Vokiečiai aplupo Lietuvą, bet su jais galima tartisi, bičiuliuotisi. Rusai sustabdė mūsų kulturą 40 metams, bet su jais irgi galima „ačiū tarpininkams“ bičiuliuotisi... Tik su vienais Lenkais, kurie (duokim) taip pat, kaip Vokiečiai, kaip Rusai, prieš mus prasikalto, nusidėjo, nebegalima suvis tartisi, net ir kalbėti!..

Žmonės, šviesuoliai, atsigaivinkit, pratrinkit akis, išliuosuokit mintį, — ką darote?!

Ar tokią jūsu su Lenkais politiką galima pavadinti gudria? Jeigu ne turit išmanymo, kas tai yra politika, tai liaukitės politikavę. Sėdėkit sau kaip sėdėjot bankuose ar kur kitur, bet anaiptol nedryskit politikuoti tautos vardan, nes jūs tautos vertybę stačiai pažeminat! Politika tai sunkus mokslas, tai gyvenimo strategija. Politikos tikslas iškovoti tautai be kraujo praliejimo geresnes gyvenimo sąlygas. Kova tai **ultima ratio — ultima necessitas.** Su priešu **reikia mokėti** kalbėti, reikia jį mandagumu nuveikti. Kam-gi mes kenkiam taip boikotuodami Lenkus? Tik sau, niekam kitam. Atstūmėm nuo savęs net ir tuos Lietuvius, kurie turi didelę įtekmę Lenkijoje ir Lietuvai labai daug gero daro... Tai apjakimas ir daugiau nieko... Su tokia „diplomacija“ tik į Balbieriškių miestelį važiuoti ir su žydeliu politikuoti... Paryžiuje atstovauti ją gėda!...

Bendras reikalas stumia šiandien Lietuvius susibičiuliuoti su Lenkija. Žinoma, aš kalbu vien tik apie politišką bičiulystę. Į protą kalbu, ne į sentimentą. Apsvarstykim tik vieną svarbų dalyką: **jeigu Lenkija bus silpna, tai Lietuva vos gyvuos; jeigu Lenkija bus pavojuje, tai Lietuvos suvis nebus!** Nes Lenkija šiandien (gal ir nežinodama) atstovauja visų mažų pavergtų tautų nepriklausomybės tikslą. Jeigu Lenkija kovą pralaimės, koks mums gali būti džiaugsmas? Juk tada Vokietija laimės! O Vokietijos laimė — tai Lietuvos mirtis. Kas-gi tada Lietuvą apgins? Koalicija atsiųs 13-tą misiją „ištirti dalykų stovį“, t. y. apskelbti Lietuvos mirtį...

Aš anaiptol ne manau būti Lenkų, Lenkijos apginėju arba garbintoju. Aš labai gerai žinau, kas iš tarpo Lenkų aršiausiu buvo ir yra Lietuvos priešu. Apie Lenkų „en-dekų“ šunybę tiek jau prikalbėta, kad aš savo dvylekio nei ne manau pridėti. Vienok reikia žinoti, kad žymi Lenkų dalis pritaria mums, Lietuviams; ji narsiai ir laimingai kovoja su „en-dekų“ galybe. Su Lenkijos demokratais mes galim rimtai tartisi. Jų atstovu yra pats Pilsudskis, Lenkijos Viršininkas. Jo padėjimas baisiai sunkus. Jau senai būtų galima su juomi susitarti, kad mūsų politikai ne būtų suteikę Lenkų „en-dekams“ argumentų „contra“. Mūsų grynai lietuviški „en-dekai“, kovodami prieš Lenkiją, stačiai stumia nuo savęs geriausios valios Lenkus ir tokiu būdu tik palengvina darbą Lenkų „en-dekams“ prieš Lietuvą!..

Taip ilgiau negali būti.

Reikia atvirai pasakyti: ar su Lenkija, ar prieš Lenkiją?

Jau gana tos tragikomedijos!

Jeigu Lietuvos laikinė valdžia ne norės tartisi su geros valios Lenkų atstovais, tada bus jau gyvas ženklas, kad Lietuva Lenkijos priešas!

Tada jau išties prisiartins valanda: „būti ar žūti“...

Lietuvos šviesuoliai praloš, o tauta turės užmokėti gal ir naujos vergijos skausmais ir kančiomis!..

Liūdna, labai liūdna...

VII.

Kas daryti?

Taip užklaustas ramiai atsakau: nėra mums **šiandien** kitokio išėjimo, taip tik tartisi, dėtisi su Lenkija! Būtinai reikia išsižadėti anti—lenkiškos politikos, jeigu norim, kad Lenkai liautųsi kovoti su nepriklausomos Lietuvos ideja, kad jie galų — gale mūsų buvio fundamento ne pakastų...

Susitarimas, susidėjimas su Lenkija tai anaiptol nei joks Lietuvos pavergimas; tai tik federacija bendram apsigynimo tikslui ateityje. Vilniaus problema — kaipo Lietuvos sostinės — tik federacijos būdu tegali būti išrišta. Kitaip Lenkai niekados Vilniaus neataduos, o jeigu Koalicija Vilnių mums ir pripažintų, tai vien tik plebiscito sąlygomis; mes-gi jau šiandien galime numanyti, kad plebiscitas bus tik Lenkams laimė!.. Jeigu ir atsitiktų stebuklas, kad Vilnius mums kokiu nors būdu (kovos) tektų, tai vis tiek ateityje, ne susitarę su Lenkais, priversti būtumėm taip baisiai su jų „irridenta" kovoti, jog išties mūsų viešpatybė staiga atsirastų didžiausiame pavojuje; o Vokiečiai ar Rusai tai išnaudotų savo labui, savo tikslui... Ne tas, ne toks „išganymo keliais".

Sveiku politikos protu daugiau galima atsiekti, negu įsikarščiavimu. Šaltai svarstant dalyką mes patįs privalom suruošti medžiagą nepriklausomos Lietuvos statymui, nes ji pati nepasistatys! Kur-gi toji medžiaga? Po šimts pypkių! Silpna mūsų inteligentija tai nei joks Lietuvos valstybės **Vilniuje** pamatas, nes tam mieste Lenkų šviesuoliai stipresni. Ar galima juos nugalėti terroru? Anaiptol! Pati logika liepia mums pirmiausia pritraukti prie mūsų idėjos Lietuvius su „lenkiška kultūra". Mes-gi juos atstūmėm ir varyte varom Lenkų „en-dekų" kuopon. Stačiai juokai! Ne norim polonizuotisi, bet savo neapykantos taktika polonizaciją platinam! Kada-gi mes susiprasim? Juo aršiau mes neapkęsim Lenkų, tuo labiau platinsis Lietuvoje polonizacija, nes tokia jau šio krašto „paslaptis"... Už tai Lenkai ir taip nori su mumis kovoti, nes toji kova tai jų laimė... Lenkai išnaudodami mūsų neapykantą moka sužadinti mūsų liaudyje suvis kitokius „troškimus", negu mes svajojam.—Pralošim Vilnių, jeigu nemo-

kėsim su Lenkais susitarti, susiderėti. Sakau jums, mano draugai, Lietuvos šviesuoliai: **prološim Vilnių!..**

Žinoma, jeigu jums Vokietija ar Rusija malonesnės, taikinkitės, dėkitės su jomis, eikit išvien su jomis „naikinti Lenkiją“. **Post factum** dasižinosit, kad jūsų „draugai“, Lenkijos apgalėtojai, tarp savęs pasidalino mūsų tėvynę, Lietuvą! Aš anaiptol nemaldauju jūs, kad tik man pritartumėt. Jeigu žinot geresnį, negu mano, išėjimo taką, meldžiu, eikit sau sveiki.

Tik atminkit mano žodžius: ant Lenkijos idejos griuvėsių niekados Lietuva ne viešpataus. Ne bus Lenkijos, ne bus ir Lietuvos.—Nenorėsit būti Lenkijos draugais, būsit Vokietijos ar Rusijos vergais. Anglija? Oi, vyručiai, apsiviliosit. — Anglija ne V. Dievas; ji stebuklo nepadarys, jeigu kovoje su Rusais ar Vokiečiais ne turės ant ko pasiremti.—Bet Anglija geidžia ramiai gyventi su Vokietija ir Lietuvos taip jau labai nesigailės...

Užbaiga.

Manykit sau, ką norit, kaip norit, mieli mano draugai, Lietuvos šviesuoliai, apie mane, apie mano asmens vertybę. Man vis tiek pat. Aš tik mano sąžinės priedermę pildau, kad man ateityj vienas iš tarpo Lietuvių nepasakytų rūsčiai: „juk žinojai, ko tylėjai?“... Šitas mano raštas tai historijos dokumentas. — Nepasiteisinsit! Veltui svajojat... Dėlei neapykantos prieš Lenkus žudyti Lietuvą?! Ne, tai proto sumišimas! Nei vienas nei vienos Europos tautos **politikas** nepateisins jūs... Nepateisins jūs net ir Lenkijos priešas iš grynai politiško atžvilgio... Aš ir—gi su Lenkais kovoju, bet su tais, kurie šiandien ir Lenkiją nori pražudyti savo junkerišku nacijonalizmu, imperijalizmu ir militarizmu.—Jūs jau nemokinsit mane, kaip aš privalau Lietuvai tarnauti.—Atminkit, kad ir mūsų tėvynėje gyvena ir dirba „vidurinis priešas“. Kovokit su nacjonalizmo pasiutimu, bet ne dryskit užgauti Lenkijos garbės jausmų! Politikoje reikia būti „dželtmenu“, o ne kukučiu.—Tautų tolerancija tai bendras geriausių Europos vyrų tikslas... Gana jau zoologijos!..

